

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	3Obo/43/2012
Identifikačné číslo spisu:	4097899860
Dátum vydania rozhodnutia:	31.05.2012
Meno a priezvisko:	JUDr. Jana Veselá Zemaníková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2012:4097899860.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu Credit Clearing Center, a. s., so sídlom v Nitre, Farská 1338/42, zastúpeného JUDr. Ľubomírom Navračičom, advokátom so sídlom v Bratislave, Mlynské Nivy 48, proti žalovanému 1) Y., naposledy bytom v K., teraz na neznámom mieste, zastúpeného opatrovníčkou Mgr. Slávkou Sedliačokovou, vyššou súdnou úradníčkou na Okresnom súde v Nitre, 2) X., bývajúcemu v K., zastúpeného Advokátskou kanceláriou Bizoň & Partners, s. r. o., so sídlom v Bratislave, Hviezdoslavovo nám. 25, so sídlom organizačnej zložky v Nitre, Farská 31, 3) U., bývajúcemu v B., zastúpenému advokátom JUDr. Františkom Kovácsom, Levice, F. Engelsa 4, o zaplatenie 538 906,69 eur s príslušenstvom, o odvolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 19. apríla 2010, č. k. 16 Cb 297/1997-375 a uzneseniu z 30. 03. 2009, č. k. 16 Cb 297/1997-244, jednomyseľne takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti, ktorou bola žaloba voči žalovaným 2) a 3) zamietnutá z r u š u j e a vec v rozsahu zrušenia v r a c i a súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Napadnuté uznesenie z 30. marca 2009 č. k. 16 Cb 297/1997-244 z r u š u j e .

Odôvodnenie

Súd prvého stupňa napadnutým rozsudkom vo vzťahu k žalovanému 1) vyhovel žalobe a zaviazal ho zaplatiť žalobcovi 537 572,29 eur s úrokmi z omeškania. Vo vzťahu k žalovaným 2) a 3) žalobu zamietol. Vo zvyšku (1 334,40 eur) konanie zastavil potom ako žalobca v tejto časti vzal žalobu späť. Zároveň rozhodol, že o trovách konania po právoplatnosti. Pri rozhodnutí súd prvého stupňa vychádzal zo skutkového zistenia, že žalobca (jeho právny predchodca Slovenská sporiteľňa a. s.) so žalovaným 1) 30. 10. 1996 uzavrel dve úverové zmluvy. Jednu na poskytnutie 13 mil. Sk, ktorá mala byť splatená poslednou splátkou v októbri 2004 a druhú na poskytnutie 1 mil. Sk, ktorá mala byť splatená v októbri 1997. Zmluvy boli platne uzavreté a nebolo sporné, že žalobca žalovanému 1) peňažné prostriedky podľa zmlúv poskytol a v konaní výpisom z knihy peňažného ústavu preukázal aj výšku dlžnej istiny a jej príslušenstva, preto považoval žalobu voči žalovanému za dôvodnú.

Za nedôvodnú považoval žalobu proti žalovaným 2) a 3), pretože ich ručiteľské záväzky z oboch úverových zmlúv nemožno považovať za platné podľa § 303 a 304 Obch. zák., keďže v konaní bolo preukázané, že žalovaní podpísali ručiteľské listiny v čase keď ešte neboli platne uzavreté úverové zmluvy. Z výpovede svedka vyplynulo, že v čase keď ručiteľia (žalovaní 2 a 3) podpisovali ručiteľské listiny, ešte neboli úverové zmluvy podpísané oboma zmluvnými stranami. Zmluva o úvere je špecifická v tom, že záväzok žalovaného 1) mohol vzniknúť až momentom skutočného čerpania peňažných prostriedkov, ktorých výška a ďalšia špecifikácia z predmetných ručiteľských listín nevyplýva. Z uvedeného vyplýva, že ručiteľské listiny v rozpore s § 303 Obch. zák. neobsahujú písomné vyhlásenie ručiteľov na uspokojenie určitého záväzku viažuce sa k primárnemu dlžníkovi. Ustanovenie § 304 ods. 2 Obch. zák. síce umožňuje ručením zabezpečiť záväzok, ktorý vznikne v budúcnosti, ale predmetný záväzok musí byť dostatočne špecifikovaný a pokiaľ dôjde následne k uzavretiu úverovej zmluvy nie je zrejmé aký rozsah z poskytnutých peňažných prostriedkov bol dlžníkom skutočne čerpaný, čo spôsobuje nemožnosť špecifikácie záväzku, ktorý má byť ručením zabezpečený.

Žaloba je podľa súdu prvého stupňa nedôvodná aj preto, že nebola splnená podmienka stanovená v § 306 ods. 1 Obch. zák., podľa ktorej je veriteľ oprávnený žiadať plnenie od ručiteľa až potom, ako pohľadávku nesplnil dlžník, hoci ho veriteľ na plnenie vyzval. V konaní nebolo preukázané, že by bola žalovanému 1) doručená výzva na plnenie. V čase podania žaloby žalovaný 1) nebol ešte v konkurze, preto podmienkou dôvodnosti uplatnenia nároku bolo doručenie výzvy na plnenie žalovanému 1).

Proti rozsudku v časti o zamietnutí žaloby podal odvolanie žalobca. Žiadal napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. V odvolaní uviedol, že až v priebehu konania žalovaní 2) a 3) začali ako obranu vznášať časový aspekt uzatvárania zmluvy a vyvodzovať neplatnosť ručiteľských listín z toho, že boli podpísané v inej minúte resp. neskôr ako úverové zmluvy. Ručiteľské listiny podľa obsahu spĺňajú všetky predpoklady pre vznik ručiteľského záväzku. Je v nich obsiahnutý záväzok ručiteľa uspokojiť veriteľa ak tak neurobí dlžník a určenie dlžníka. Záväzok je vymedzený sumou poskytovaného úveru s dodatkom „vrátane úrokov a poplatkov“ a identifikovaný číslom úverovej zmluvy. Platnosť úverovej zmluvy nie je viazaná na poskytnutie peňažných prostriedkov ale na dohodu jej účastníkov, pričom zákon ani nevyžaduje pre ňu písomnú formu. Je nepochybné, že žalobca a žalovaný 1) prejavili vôľu zmluvu uzavrieť. Ručiteľské vyhlásenie je jednostranným úkonom a pre platnosť sa nevyžaduje ani podpis dlžníka ani veriteľa. Žalovaný 2) a 3) v konaní ani nespochybňovali, že mali úmysel za záväzok dlžníka ručiť. Pokiaľ ide o argumentáciu súdu skutočnosťou, že žalovaní neboli vyzvaní na plnenie, z odôvodnenia rozhodnutia nie je zrejmé, ako k tomuto záveru dospel. Výzva dlžníkovi na plnenie nie je potrebná, keď je zrejmé, že dlžník povinnosť nesplní.

Žalovaný 2) navrhol rozhodnutie súdu prvého stupňa, ako vecne správne potvrdiť. Súd postupoval procesne správne, keď otázku platnosti ručiteľských listín posudzoval prejudiciálne. Za podklad svojho rozhodnutia súd správne vzal skutkové zistenie, že ručiteľské listiny boli podpísané pred podpísaním úverových zmlúv. Žalovaný 2) prevzal ručenie za záväzok, ktorý vznikol z presne špecifikovanej úverovej zmluvy a nie z akejkoľvek inej ústne dojednanej úverovej zmluvy. Zo skutkových zistení je zrejmé, že jedna zo zmluvných strán úverovej zmluvy (zrejme žalobca) prejavila úmysel uzavrieť zmluvu v písomnej forme, z čoho vyplýva, že účastníci nemali v úmysle uzavrieť úverové zmluvy v ústnej forme, ani ich v takejto forme neuzavreli. Znamená to, že platnou podľa § 272 ods. 1 O. s. p. môže byť len písomne uzavretá zmluva.

Žalovaný 3) žiadal napadnuté rozhodnutie potvrdiť. Za nesprávnu považoval argumentáciu odvolateľa, že žalovaný sa mal dovolávať neplatnosti ručiteľského záväzku samostatnou určovacou žalobou. Žalovaný môže uvedenú námietku vznášať aj ako procesnú obranu. Ďalej uviedol, že z vykonaného dokazovania vyplýva, že finančné prostriedky poskytnuté žalovanému 1) 30. októbra 1996, neboli poskytnuté na základe riadne uzavretého úverového vzťahu. Úverové zmluvy boli uzavreté s odkladacou podmienkou (čl. VIII bod. 6 zmlúv), podľa ktorých podmienkou pre poskytnutie a čerpanie úveru bolo, že dlžník predloží veriteľovi minimálne ručiteľské listiny, rozhodnutie o povolení vkladu záložného práva, poisťnú zmluvu na predmet záložného práva s vinkuláciou poisťného plnenia v prospech veriteľa a trvalý príkaz

inkaso splátok úveru. V čase poskytnutia peňažného plnenia nebola splnená prinajmenšom podmienka vkladu záložného práva do katastra, ktoré bolo vložné až 16. decembra 1996. Peňažné prostriedky preto neboli poskytnuté na základe úverového vzťahu, ale bez právneho dôvodu. Žalovaný 1) tým získal bezdôvodné obohatenie, za ktoré žalovaný 3) ručenie neprevzal. Žalovaný 3) bol žalobcom uvedený do omylu, tým, že mu bola predložená na podpis listina so znením, ako keby už žalovanému 1) poskytol riadny úver, hoci žalobcovi bola jasné, že tak tomu nie je.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 O. s. p.), preskúmal napadnuté rozhodnutie bez nariadenia pojednávania podľa § 214 ods. 2 O. s. p. a dospel k záveru, že odvolanie je opodstatnené.

Súd prvého stupňa vo veci vychádzal zo skutkového záveru, že žalovaný 1) uzavrel so žalobcom 30. októbra 1996 dve úverové zmluvy a žalovaní 2) a 3) v rovnaký deň podpísali ku každej z nich ručiteľskú listinu. S uvedeným skutkovým zistením, ktoré napokon ani nebolo sporné sa stotožňuje aj odvolací súd. Zo skutočnosti, že žalovaní 2) a 3) podpísali ručiteľské listiny skôr ako boli podpísané úverové zmluvy však súd prvého stupňa vyvodil nesprávny právny záver.

Úverový vzťah je tzv. absolútnym obchodným záväzkovým vzťahom a spravuje sa Obch. zák. (§ 261 ods. 3 písm. d/). Obchodným zákonníkom sa spravujú aj vzťahy, ktoré vznikli pri zabezpečení záväzkov z úverového vzťahu (§ 261 ods. 4). Ručenie v obchodných záväzkových vzťahoch je upravené v Obch. zák. komplexne. Ustanovenie § 304 ods. 2 výslovne umožňuje ručením zabezpečiť aj záväzok, ktorý vznikne v budúcnosti alebo ktorého vznik závisí na splnení podmienky. Treba súhlasiť názorom súdu prvého stupňa, že i v takomto prípade musí byť záväzok dostatočne špecifikovaný. Vznik záväzku, ktorý má vzniknúť v budúcnosti je často záväzkom do určitej miery podmieneným, teda viazaným na splnenie určitých skutočností, pričom s výnimkou plynutia času sú to väčšinou skutočnosti, pri ktorých nie je vopred známe či nastanú. Výklad § 304 ods. 2, tak ako ho urobil súd prvého stupňa, by však prakticky neumožňoval zabezpečiť záväzok dlžníka z úverového vzťahu. Úverová zmluva podľa § 497 a nasl. Obch. zák. je takzvaným konsenzuálnym kontraktom a jej vznik nezávisí na tom, či dlžník úver v dohodnutej výške skutočne použije (vyčerpá). Pri uzavretí zmluvy preto vopred nie je istá výška záväzku dlžníka vrátiť poskytnuté peňažné prostriedky (odhliadnuc od výšky záväzku zaplatiť aj úroky) a tým ani čiastka, ktorú bude musieť ručiteľ zaplatiť. V ručiteľskom vyhlásení je preto uvedená výška dlhu za ktorý ručiteľ ručí. Napokon ručiteľský záväzok sa aktivizuje vždy až v budúcnosti za splnenia základnej podmienky, že dlh nesplnil priamy dlžník.

Z odôvodnenia rozhodnutia nie je zrejmé, prečo súd prvého stupňa nepovažoval špecifikáciu záväzku, za ktorý žalovaní 2) a 3) prevzali ručenie za dostatočnú. V ručiteľských listinách je jednoznačne označený ako záväzok dlžníka Romana Haulíka zaplatiť úver, úroky a poplatky na základe konkrétnej, v listine podrobne popísanej úverovej zmluvy poskytnutý v uvedenej výške. Nemôžu byť pochybnosti o tom, že úmyslom ručiteľov bolo prevzatie ručenia za záväzok dlžníka, ktorý vznikol alebo mal vzniknúť z úverových zmlúv bez ohľadu nato, či už boli uzavreté alebo sa mali uzavrieť. Popis úverových zmlúv v ručiteľských listinách (okrem iného jej účastníci a výška 1 000 000 Sk a 13 000 000 Sk poskytovaného úveru) sa zhoduje s obsahom a označením úverových zmlúv, takže žalovaní 2) a 3) vedeli, že preberajú ručenie za úver poskytnutý na základe úverových zmlúv. Navyše, ako vyplýva zo skutkového zistenia súdu prvého stupňa, pripravené úverové zmluvy aj videli (tvrdia, že videli, že v čase podpisu ručiteľských listín tieto neboli podpísané žalobcom).

Okrem toho ručiteľské vyhlásenie je síce jednostranným úkonom, ale úkonom adresovaným. Jeho účinky nastávajú až potom ako sa dostane do sféry toho, komu je určené, teda veriteľa. Nezáleží preto na tom, kedy bolo podpísané, prípadne kedy bol podpis na ňom overený, ale kedy bol veriteľovi odovzdaný, a keďže podstatou vyhlásenia je ponuka ručenia, kedy bola ponuka veriteľom akceptovaná (prijatá), i keď sa prijatie nedeje osobitným výslovným úkonom ale faktickým konaním. Vychádzajúc z charakteru úverového vzťahu, keď poskytujúce peňažné ústavy na zníženie rizika nesplatenia dlhu žiadajú návratnosť poskytnutých prostriedkov zabezpečiť niektorým zo zabezpečovacích prostriedkov (prípadne súčasne viacerých) je prirodzeným postup, keď úverovú zmluvu uzavru až potom ako je

poskytnuté alebo preukázané zabezpečenie pohľadávky. Je preto logické, že prevzatie ručenia spravidla časovo predchádza uzavretiu úverovej zmluvy.

Za nesprávny považuje odvolací súd aj názor súdu prvého stupňa, že žaloba je voči žalovaným 2) a 3) neopodstatnená pre nesplnenie podmienky stanovenej v § 306 ods. 1 Obch. zák. Treba prisvedčiť súdu prvého stupňa, že podmienkou pre vznik povinnosti ručiteľov plniť je písomná výzva veriteľa dlžníkovi. Podľa ustálenej súdnej praxe sa za písomnú výzvu na plnenie považuje aj žaloba podaná proti dlžníkovi (pozri napr. Občiansky zákonník, komentár, Jaromír Svoboda a spol. Eurounion 2005, str.501, alebo Jehlička, Švestka, Škárová, Občiansky zákonník, komentár C.H. Beck, 9. vydání 2004, str.799). Uvedené vyplýva z § 41 ods. 3 O. s. p., podľa ktorého je hmotnoprávny úkon účastníka voči súdu účinný aj voči ostatným účastníkom od okamihu, keď sa o ňom dozvedeli. Žalobca - veriteľ podal žalobu nielen proti žalovaným 2) a 3) ale aj proti - žalovanému 1) - dlžníkovi. Žaloba mu bola doručená 5. januára 1998. Uvedeným dňom bola splnená podmienka stanovená v § 306 ods. 1. Treba pripustiť, že podmienka nebola splnená v čase podania žaloby. Podľa § 154 ods. 1 O. s. p. je však pre rozsudok rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia. V čase vydania napadnutého rozsudku bola uvedená podmienka nepochybne splnená. To platí aj pre ďalšiu skutočnosť, ktorá nastala v priebehu konania a nahrádza písomnú výzvu na plnenie - vyhlásenie konkurzu.

Neobstojí námietka vznášaná žalovaným 3) v priebehu konania a vo vyjadrení k odvolaniu, že žalobca plnenie žalovanému 1) neposkytol na základe uzavretých úverových zmlúv, pretože v čase plnenia ešte neboli splnené odkladacie podmienky, na ktoré bol vznik zmlúv viazaný. Nezodpovedá skutočnosti, že úverové zmluvy boli uzavreté s odkladacou podmienkou. V článku VIII/6, na ktorý sa žalovaný odvoláva, je uvedené, že zmluva nadobúda platnosť dňom podpísania účastníkmi, teda bez stanovenia akejkoľvek podmienky. Na predloženie stanovených dokladov druhá veta uvedeného článku zmlúv neviaže platnosť, ale účinnosť zmlúv. Až na v zákonom stanovené výnimky však zmluvy nadobúdajú účinnosť súčasne s platnosťou. Výnimku stanovuje § 47 ods. Obč. zák., ktorá však na sporný prípad nedopadá. Špecifický prípad neúčinnosti platnej zmluvy nastáva pri úspešnom odporovaní zmluvy podľa § 42a Obč. zák. alebo podľa konkurzných predpisov. V prípadoch, na ktoré nedopadá žiadna výnimka, účastníci zmluvy nemôžu vylúčiť účinnosť platne uzavretej zmluvy. Preto na účinnosť úverových zmlúv nemá vplyv ani druhá veta uvedeného článku zmluvy. Odkladaciu podmienku ani pre platnosť ani pre účinnosť zmluvy nestanovuje ani článok V/2 zmlúv. Článok upravuje zmluvné podmienky pre čerpanie úveru (predloženie rozhodnutia o vklade záložného práva do katastra), nie podmienky platnosti alebo účinnosti zmlúv. Úverová zmluva upravuje práva a povinnosti účastníkov zmluvy a je len na nich, či umožnia výkon niektorého práva z nej napriek tomu, že niektorá zmluvná podmienka ešte nebola splnená (nebol ešte predložený doklad o vklade záložného práva). Takto poskytnuté plnenie bolo plnením z platne uzavretej zmluvy a nie plnením bez právneho dôvodu.

Rozhodnutie súdu prvého stupňa vychádza z nesprávneho právneho názoru o neplatnosti ručiteľských záväzkov žalovaných 2) a 3), v dôsledku ktorého sa súd nezaoberal výškou dlhu, ktorý sú titulu ručenia povinní zaplatiť. Z uvedeného dôvodu odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti podľa § 221 ods.1 písm. h), ods. 2 O. s. p. zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V novom rozhodnutí súd prvého stupňa rozhodne aj o trovách odvolacieho konania (§ 224 ods. 3 O. s. p.).

Uznesením z 30. marca 2009, č. k. 16 Cb 297/1997 - 244 súd prvého stupňa uložil zástupcovi žalobcu 663,88 eur poriadkovej pokuty. Rozhodol tak s poukazom na § 53 ods. 1 O. s. p. s odôvodnením, že sa napriek doručeniu predvolania na pojednávanie 30. 03. 2009 nedostavil a tým hrubo sťažil postup konania vo veci. Jeho ospravedlnenie s odôvodnením, že sa v rovnakom čase musí zúčastniť pojednávania na Okresnom súde v Leviciach nepovažoval za opodstatnené, keďže predvolanie na Okresný súd v Leviciach bolo vystavené až potom, ako mu bolo doručené predvolanie na Krajský súd v Nitre.

Odvolací súd po preskúmaní napadnutého rozhodnutia bez nariadenia pojednávania podľa § 214 ods. 2 O. s. p. a dospel k záveru, že odvolanie je opodstatnené.

Zo spisu vyplýva, že súd prvého stupňa na pojednávanie 30. marca 2009 poslal predvolanie, v poučení ktorého je uvedené, že ak sa na pojednávanie nedostaví, môže sa pojednávať v jeho neprítomnosti. Z uvedeného poučenia nevyplýva, že považoval účasť zástupcu žalovaného za nevyhnutnú, bez ktorej nemôže pojednávanie uskutočniť (na rozdiel od Okresného súdu v Leviciach, ktorý v predvolaní na pojednávanie uviedol, že považuje jeho účasť za nevyhnutnú). V uvedenej situácii, ak súd prvého stupňa nepovažoval dôvod uvedený v ospravedlnení za hodný zreteľa, mohol uskutočniť pojednávanie v neprítomnosti zástupcu. Vzhľadom na znenie poučenia však nemohol jeho konanie považovať hrubo sťažujúce postup konania. Z uvedeného dôvodu odvolací súd napadnuté uznesenie zrušil.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu nie je odvolanie prípustné.